

У вивченні організаційно-економічної класифікації досить важливою є система відпочинку «тайм-шер», яка виникла у Франції та детально розроблена у США. Timeshare (подільний час) — це придбання котеджу, вілли, будинку у власність на певний час; наприклад 1–2 тижні упродовж року у чергу з іншими тимчасовими власниками. Ця система нині дуже популярна у світі, але в Україні вона майже не практикується чи практикується вкрай рідко.

Класифікація в сільському зеленому туризмі може бути використана для розробки цільових програм розвитку даної галузі як на регіональному, так і на державному рівні з використанням елементів національної культури, застосування традиційних місцевих народних промислів, вирішення проблем з працевлаштування та підвищення життєвого рівня сільського населення, захисту екологічних та культурних цінностей, застосування галузевих економічних нормативів [5, с. 50].

Т.Г. Сокол вважає, що класифікація в туризмі має важливе значення для його практики. Вона дозволяє вирішувати проблеми його територіальної організації, визначити попит і формувати ринок туризму, планувати розвиток матеріальної бази, виробляти та реалізувати туристичний продукт, належним чином організувати обслуговування туристів.

Також слід зауважити, що класифікація сільського зеленого туризму допоможе господарю з визначенням цілей своєї підприємницької діяльності, виду роботи та її сезонності, допоможе визначити, який продукт йому доцільніше виробляти, а також допоможе у плануванні та в складанні бізнес-плану.

Висновки

Узагальнюючи вище сказане, можна стверджувати, що класифікація у сільському зеленому туризмі є необхідною для планування і визначення напрямку підприємницької діяльності в туризмі села. Класифікація дозволяє господарю, який хоче отримувати прибутки від розвитку туристичної діяльності на селі, обрати для себе певний вид туристичної діяльності та агротуристичних послуг.

Аналіз існуючих поглядів на поняття туризму дає змогу визначити туризм як вид відпочинку для тих, хто спожи-

ває туристичні послуги, і як вид підприємницької діяльності або як спосіб заробляти гроші для тих, хто ці послуги надає або організовує їх надання. Характерною особливістю сільського зеленого туризму є те, що учасники такого виду туризму активно (добровільно) беруть участь у технологічних виробничих сільськогосподарських процесах. Причому така діяльність в сільському туризмі є одним із видів відпочинкової активності туристів і має цілком добровільний характер. Сільський зелений туризм відрізняється від всіх видів відпочинку і несе не тільки відпочинкові функції, але й пізнавальні.

Список використаних джерел

1. Кифяк В.Ф. Організація туризму: навчальний посібник / В.Ф. Кифяк. — Чернівці: Книги — XXI, 2001. — 344 с.
2. Котенко Т.М. Розвиток сільського туризму як передумова підвищення конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери / Т.М. Котенко // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Т. 1. — Харків: ХНТУСГ, 2005. — 321 с.
3. Розвиток туризму в Україні. Проблеми і перспективи: Збірник наукових статей. — К.: ІВЦ «Слов'янський діалог», 2007. — 239 с.
4. Рутинський М.Й. Сільський туризм: Навч. посіб. / М.Й. Рутинський, Ю.В. Зінко — К.: Знання, 2006. — 271 с.
5. Сокол Т.Г. Основи туризмознавства: Навч. посіб. / Т.Г. Сокол — К., 1999. — 78 с.
6. Стеченко Д.М. Організаційно-економічні проблеми розвитку малого підприємництва в туризмі // Туристично-краєзнавчі дослідження. — Вип. 1. — Луцьк: Ін-т туризму ФП України, 1998. — С. 95–99.
7. Ткач І. Розвиток сільського зеленого туризму як важливий чинник подолання бідності в сільській місцевості [Електрон. ресурс] / І. Ткач, К. Ткач. — Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/tkach.htm
8. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія / Т.І. Ткаченко. — 2-ге вид., випр. та доповн. — К.: Київ. нац. торг.-екоп. ун-т, 2009. — 463 с.
9. Храбовченко В.В. Экологический туризм: учеб.-метод. пособие / В.В. Храбовченко. — М.: Финансы и статистика, 2003. — 208 с.
10. Школа І.М. та ін. Менеджмент туристичної індустрії: навчальний посібник / За ред. проф. І.М. Школи. — Чернівці, 2003. — 596 с.

УДК 336.77–044.332

М.Ю. ПАЛАКУЛИЧ,
к.е.н., доцент Ужгородський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Механізм сучасного банківського кредитування та його складові

Дано визначення сутності кредитного механізму та його економічної основи. Визначена сутність принципів короткострокового і довгострокового банківського кредитування. Виділено принципи сучасного банківського кредитування: платність, терміновість, забезпеченість, диференційованість; викладено розуміння змісту кожного з них і виділено на їхній основі елементи механізму кредитування. При цьому розгляд принципів побудовано за спадною їхньої значимості в сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: кредитний механізм, банки, капітал, кредитор, прибуток, принципи, диференційований підхід, ефективність, позикові кошти.

М.Ю. ПАЛАКУЛИЧ,
к.э.н., доцент Ужгородского торгового-экономического института
Киевского национального торгового-экономического университета

Механизм современного банковского кредитования и его составляющие

Дано определение сути кредитного механизма и его экономической основы. Определены суть принципов краткосрочного и долгосрочного банковского кредитования. Выделены принципы современного банковского кредитования: плат-

ность, срочность, обеспеченность, дифференцированность; изложено понимание содержания каждого из них и выделены на их основе элементы механизма кредитования. При этом рассмотрение принципов построено по убывающей их значимости в современных условиях хозяйствования.

Ключевые слова: кредитный механизм, банки, капитал, кредитор, прибыль, принципы, дифференцированный подход, эффективность, заемные средства.

M. LALAKULYCH,

Ph.D., Assoc. Prof. of Uzhgorod Trade and Economic Institute of the Kyiv National Trade and Economic University

The mechanism of modern banking lending and its components

The definition of the nature of credit mechanism and its economic base is made. The essence of the principles of short-term and long-term bank lending is defined. Principles of modern bank lending such as serviceability, urgency, provision, differentiation are highlighted; understanding of the meaning of each is stated and on their base elements of the credit mechanism are allocated. This review of principles is built herewith on decreasing their importance in the current economic conditions.

Keywords: credit mechanism, banks, capital, lender, profit, principles, differentiated approach, efficiency, borrowed funds.

Постановка проблеми. В умовах поглиблення ринкової трансформації і структурної перебудови аграрного сектору економіки України особливого значення набуває подальший розвиток та удосконалення банківського кредитування сільськогосподарських підприємств. Сьогодні, в умовах обмеженості бюджетного фінансування, кредити комерційних банків є фактично єдиним джерелом фінансових ресурсів для сільськогосподарських підприємств, монополізація якого ставить у нерівні умови сільське господарство поряд з іншими галузями вітчизняної економіки.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженню теоретичних і практичних питань банківського кредитування сільськогосподарських підприємств приділяли значну увагу багато вчених: О. Василик, П. Гайдучкий, О. Гудзь, М. Дем'яненко, В. Колесников, Ю. Лупенко, М. Малік, С. Мочерний, М. Пессель, М. Савлук, П. Саблук, В. Уоскін та інші.

Зважаючи на важливість і практичне значення напрацювань у зазначеній сфері, необхідно відмітити, що багато аспектів цієї проблеми вимагають подальших поглиблених досліджень з метою пошуку шляхів підвищення ефективності взаємодії кредиторів і сільськогосподарських підприємств. Одним із ключових завдань у цьому напрямі є необхідність вирішення ряду питань щодо ринкового зниження процентних ставок за кредитами, встановлення гарантій вчасного отримання позичкового капіталу.

Мета статті – визначити зміст принципів сучасного банківського кредитування та їх значення у функціонуванні кредитного механізму.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі кредитний механізм виділяється як самостійний об'єкт дослідження й визначається поряд із механізмом планування, госпрозрахунку, фінансовим механізмом, як окрема ланка господарського механізму в цілому [9, с. 85].

Кредитний механізм є елементом кредитної системи, що забезпечує взаємодію інших її елементів і функціонування системи. Виробничі відносини є змістом кредиту, а кредитний механізм – внутрішньою формою його організації.

Об'єктивною основою кредитного механізму є виробничі відносини, сутність кредиту, як економічної категорії базису, й економічні закони, що діють у кредитній сфері. Економічною основою кредитного механізму є матеріальний процес виробництва й обігу, особливості якого проявляються в кругообігу фондів, їхній структурі, джерелах формування основних і оборотних коштів. Якщо об'єктивна основа розкриває зв'язок

кредитного механізму і його ланок з базисом, то економічна основа визначає особливості прояву цього зв'язку [5].

Дані елементи взаємозалежні. Форми кредиту являють собою найбільш загальний прояв перерозподільної функції, а принципи кредитування – вихідні правила практичного використання певної форми кредиту. Таким чином, форма кредиту визначає суб'єктів кредитних відносин і забезпечує реалізацію вимог закону зворотності коштів. Кожній формі відповідає свій зміст принципів кредитування, що конкретизують умови поворотного, платного руху коштів, спрямованого на задоволення загальних потреб. Принципи кредитування визначають структуру механізму кредитування, зміст і взаємозв'язок його елементів.

Кожній формі кредиту відповідає свій механізм кредитування. Найпоширенішою формою кредиту на сьогодні є банківська форма кредитування. Саме банки найчастіше виступають суб'єктами кредитних відносин, які надають позички суб'єктам. Банківська форма кредитування має певні особливості. Банк, по-перше, оперує не стільки власними коштами, скільки залученими ресурсами: акумулюючи кошти одних учасників загальногосподарського процесу, він надає їх у вигляді позички в тимчасове користування іншим юридичним і фізичним особам. По-друге, банк позичає не просто кошти, а гроші як капітал, тобто позичальник повинен так використати позичку, щоб отримати прибуток і сплатити позичковий відсоток за користування кредитними коштами. Саме тому платність банківської форми кредиту є сьогодні його невід'ємним атрибутом. І, по-третє, банк позичає тимчасово вільні кошти клієнтів, внесені ними на рахунки або сплачені як внески. Поряд із вищевказаними особливостями банківської форми кредитування слід вказати ще одну. У процесі банківського кредитування в позичку передаються винятково кошти.

Під механізмом банківського кредитування розуміється конкретний спосіб організації й використання перерозподільної функції кредиту в частині надання коштів позичальникові в тимчасове користування на основі платності [4].

Механізм кредитування визначається змістом принципів кредитування й забезпечує організацію й застосування їх у практиці організації кредитних відносин.

Принципи кредитування – це головні правила його організації, які визначаються природою, функціями, роллю й тими суспільними умовами, в яких вони проявляються. Зміст принципів може змінюватися залежно від конкретних умов використання кредиту.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Принципи кредитування залежать від форми кредиту. Принципи банківського короткострокового кредитування – цільовий характер кредиту, платність, терміновість, забезпеченість – по-різному гарантують зворотний рух позичених коштів. Цільовий характер кредиту означає, що об'єктом кредитування повинні бути такі запаси товарно-матеріальних цінностей і витрати, які у встановлений строк відшкоднуються надходженнями виручки від реалізації або інших доходів, необхідними для погашення кредиту, й відсотків за користування кредитними коштами.

Сутність принципів довгострокового банківського кредитування близький до принципів короткострокового кредитування, оскільки йдеться про різновид банківського кредиту. Однак довгострокове кредитування застосовується в основному в сфері капітального будівництва. Цільовий характер довгострокового кредитування означає, що банк видає позички на певні заходи, які забезпечують реалізацію плану позичальника по капітальному будівництву й окупляться за певний строк, що гарантує повернення позички. При цьому кошти на капітальні витрати передаються безпосередньо будівництвом і підприємствам-забудовникам, які не можуть розпоряджатися ними на інші цілі, крім будівництва. Терміновість кредиту – це визначення конкретного строку погашення, виходячи з величини того додаткового прибутку, що буде отриманий після введення об'єкта нерухомого майна в експлуатацію. Забезпеченість довгострокових позичок припускає їхню відповідність розмірам реальних витрат, здійснених у процесі будівництва, вартості споруджуваного об'єкта. Це є однією з умов зворотності кредиту відповідно до передбаченої економічної ефективності заходу.

Найбільш правильним є виділення наступних принципів сучасного банківського кредитування: платність, терміновість, забезпеченість, цілеспрямованість, диференційованість. Розглянемо розуміння змісту кожного з них і виділимо на їхній основі елементи механізму кредитування.

Платність являє собою сплату позичальниками відсотка за користування кредитними коштами. Об'єктивну основу платності становить отримання прибутку. Економічна сутність платності відображається в розподілі між позичальником і кредитором додатково отриманого прибутку за рахунок використання кредиту. Економічна самостійність господарюючих суб'єктів спонукає до використання банківських кредитів з найвищою ефективністю для збільшення своїх доходів і зниження до мінімуму плати за кредит. Практичний прояв принцип платності знаходить у процесі формування й визначення величини банківського відсотка, тому платність припускає включення до складу механізму кредитування позичкового відсотка.

Терміновість кредиту нерозривно пов'язана з його зворотністю й цільовим характером. Терміновість кредитування відображає необхідність повернення кредиту в строк, обумовлений сторонами кредитної угоди, а також передбачає можливість дострокового погашення кредиту. Терміновість у сучасних умовах функціонування кредитних відносин припускає включення в загальний строк повернення кредиту не тільки періоду кругообігу фондів позичальника і вивільнення позиченої вартості, а й строку, необхідного для документообігу.

Тому терміновість вимагає включення до складу механізму кредитування строку погашення кредиту, що визнача-

ється швидкістю кругообігу коштів позичальника й періодом документообігу, і передбачає можливість дострокового погашення позички.

Забезпеченість завжди проявлялася в тому, що надана позичка має бути гарантована наявністю матеріальних цінностей, грошових документів або прав вимоги.

У сучасних умовах нестабільності національної економіки питання забезпечення кредиту надзвичайно актуальне. Воно знаходить свій прояв у кредитуванні під заставу, поруку або гарантії третіх осіб, описаних раніше, з наступним контролем з боку банку за зберіганням прийнятого в забезпечення виконання зобов'язань майна позичальника.

Тому принцип забезпеченості кредиту припускає включення до механізму банківського кредитування елементів, що характеризують умови забезпечення для кредитора виконання своїх зобов'язань позичальником і наступний контроль зазначеного забезпечення.

Цілеспрямованість виражає необхідність цільового використання кредитних коштів. Кредитування припускає конкретну мету, на яку видається кредит – це задоволення тимчасової потреби позичальника в додаткових коштах. На практиці цей принцип проявляється шляхом первісного встановлення й закріплення в кредитному договорі мети наданого кредиту або об'єкта кредитування, що відповідає розміру кредиту, і наступному банківському контролю за дотриманням позичальником зазначеної умови кредитної угоди. Тому цілеспрямованість кредитування припускає можливість і необхідність виділення як елементів механізму кредитування: об'єкта кредитування, розміру кредиту й банківського контролю в процесі кредитування за цільовим використанням позички.

Однак оскільки об'єктом банківського контролю є не тільки цільове використання кредиту, а й дотримання всіх інших принципів кредитування та умов конкретного кредитного договору, тому правильніше об'єднати всі види проведеного банками контролю в процесі організації кредитного процесу і виділити як окремий елемент механізму кредитування банківський контроль у процесі кредитування.

Проведення банками загального контролю в процесі кредитування зумовлюється сьогодні не тільки їхньою зацікавленістю у своєчасному виявленні можливих порушень умов кредитного договору, а й відповідними вимогами НБУ. В сучасних умовах стосовно принципу цілеспрямованості доцільно згадати про позичальника у контексті його фінансового стану. Отже, сучасний зміст цілеспрямованості припускає включення до складу механізму кредитування елемента, що характеризує позичальника.

Виділення позичальника, як окремого елемента механізму кредитування, зумовлено ще й принципом диференційованості кредитних відносин банку з позичальником.

У сучасних умовах диференційованість можна розглядати як єдиний процес: з одного боку, це виділення сукупності факторів, на основі аналізу яких банк визначає переважні для себе умови кредитування; з іншого боку, це результат дії та прояв аналізу цих факторів на практиці – формування конкретних передбачуваних умов кредитування. У цілому на основі диференційованості є можливість виділити наступні елементи механізму кредитування: формування методів і умов надання кредиту [2].

З організаційної точки зору метод кредитування визначає тільки частину всієї сукупності характеристик кредитування, а також надання й погашення кредиту і відповідну форму позичкового рахунку. Невід'ємною частиною сучасної організації кредитних відносин є встановлення й узгодження умов кредитування і фіксування досягнутої угоди в кредитному договорі. Необхідність включення деяких з них до складу механізму кредитування впливає також із змісту розглянутих принципів кредитування: терміновості, платності, забезпеченості. Разом із розміром кредиту й банківським контролем вони загальними обов'язковими умовами сучасного банківського кредитування. Передбачити й описати все різноманіття умов кредитування, що закріплюють у кредитному договорі, і виділити в окремі елементи не уявляється можливим. Найпростішим способом їхнього відображення в механізмі кредитування є об'єднання їх на загальній основі – організаційні умови кредитування.

Принцип диференційованості припускає встановлення різних умов кредитування, а основу визначення цих умов становлять результати аналізу та прогнозу основних характеристик потенційних кредитних відносин, тобто характеру позичальника, об'єкта й забезпечення кредиту, розміру і строку кредиту тощо. У кожному конкретному випадку на практиці кількість факторів може бути різною, але їхньою загальною ознакою буде те, що всі вони характеризують ступінь ризику кредитування і в сукупності визначають його величину. Від неї й залежить зміст умов кредитування, спрямованих на зниження цього ризику (встановлення жорстких умов кредитування з метою обмежити волю позичальника і забезпечити можливість своєчасного виявлення проблеми та її подолання) або на компенсацію цього ризику прибутковістю операцій (високий відсоток) з метою підвищення ефективності кредитування.

Таким чином, об'єктивним підґрунтям диференційованого підходу банків до організації кредитування є основна мета кредитних операцій – одержання прибутку. В її досягненні головну роль відіграє визначення ризику надання кредиту, що провадиться на основі сукупності факторів, кожний з яких є чинником кредитного ризику. Це доводить можливість і необхідність виділення цих факторів в окремі елементи механізму кредитування і назвати його саме факторами кредитного ризику та їхньої оцінки.

Висновки

Підсумовуючи аналіз принципів кредитування й елементів його механізму, можна зазначити, що принципи креди-

тування нерозривно пов'язані з усіма стадіями кредитного процесу.

У цілому механізм банківського кредитування містить у собі такі елементи: 1) об'єкти кредитування; 2) позичальник; 3) умови кредитування; 4) метод кредитування; 5) фактори кредитного ризику і їхня оцінка; 6) розмір кредиту; 7) строк погашення кредиту; 8) позичковий відсоток; 9) забезпечення кредиту; 10) контроль у процесі кредитування.

Однак така структура не є цілком вдалою. Тому можна об'єднати розмір кредиту, позичковий відсоток, строк погашення кредиту, забезпечення й контроль як загальні умови кредитування, що використовуються нині всіма банками, в один елемент і назвати його основні умови кредитування. Решта умов кредитування не є основними й можуть змінюватися як за кількістю, так і за змістом. Тому зазначені другорядні правила надання позички відповідають конкретним організаційним умовам кредитування. Два різновиди умов (основні та організаційні) кредитування становлять в сумі сучасні умови надання кредиту, що фіксуються сьогодні в кредитних договорах.

Список використаних джерел

1. Банковское дело: Учебник для вузов / Под ред. О.И. Лаврушина. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 576 с.
2. Внукова Н.Н. Банковские операции: расчетное и кредитное обслуживание предприятий: Учеб. пособие / Н.Н. Внукова. – Харьков: ОАО «Модель Вселенной», 2002. – 512 с.
3. Гроші, банки та кредит: у схемах і коментарях: Навч. посібник / Під ред. Б.Л. Луціва. – 2-ге вид., перероб. – Тернопіль: Карт-бланш, 2000. – 225 с.
4. Гроші та кредит: Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 598 с.
5. Гудзь О.Є. Кредитування і банківське обслуговування підприємств агропромислового виробництва: сучасні тенденції та особливості / О.Є. Гудзь. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 170 с.
6. Дзюблук О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки / О.В. Дзюблук. – К.: Інформкнига, 2000. – 512 с.
7. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2 / Редкол.: ... С.В. Мочерний та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 848 с.
8. Основи економічної теорії / Під ред. В.О. Білика. – К.: Академпрес, 1994. – 280 с.
9. Рыбин В.И. Кредит как экономическая теория социализма / В.И. Рыбин. – М.: Финансы и статистика, 1981. – 132 с.

УДК 657.1

О.В. САМБОРСЬКИЙ,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Витрати за економічними елементами в системі управління та контролю за витратами

Для ефективного управління операційними витратами розроблена відповідна класифікація, що використовується при плануванні або бюджетуванні, обліку, аналізі, контролі операційних витрат, яка потребує постійних змін, пов'язаних з модернізацією та вдосконаленням ІТ-технологій. Проте групування за економічними елементами не дає можливості обчислювати собівартість окремих видів продукції, тому її доповнюють групуванням за статтями калькуляції.